

Kriget och den helige Josemaría Escrivá

Kriget och den helige Josemaría Escrivá, enligt regissören av filmen "Mission". Intervju med Roland Joffé, manusförfattare till "There Be Dragons" (Här finns drakar).

2011-01-13

Filmvärlden och den katolska världen väntar otåligt på den film som den brittiske regissören Roland Joffé kommer att släppa i vår, " There Be Dragons ", i vilken den helige Josemaría Escrivá, Opus Deis

grundare, är en av huvudpersonerna.

Det handlar om ett drama som utspelar sig under spanska inbördeskriget och är skrivet av Roland Joffé, som även var regissör till bl.a. "The Mission" och "The Killing Fields". Roland Joffé tar upp frågor som helighet och förräderi, kärlek och hat, förlåtelse och våld, sökandet av meningen med livet. I filmen finns också historier om de revolutionära soldaterna, om en journalist, om dennes far och om den helige Josemaría själv, som kallas vardagens helgon.

Under år 2011 infaller 75-årsdagen av spanska inbördeskrigets utbrott och nu i början av året förklarar Roland Joffé i den intervju, vars första del vi publicerar här, de övertygelser som han velat förmedla genom denna film.

ZÉNIT – På vad syftar titeln i filmen ”There Be Dragons”?

Roland Joffé

– Hic sunt dracones – här finns drakar – skrevs på kartor från medeltiden för att ange okända områden. När jag började göra efterforskningar för att skriva mitt manus, och inte riktigt visste hur det skulle gå eller sluta, tyckte jag att ”här finns drakar” var en passande titel. Det var en smula som om jag gick utanför min karta för att tränga in i ett outforskat område, för att närma mig ämnen som innebörden av helighet, 1900-talets religion och politik och ett annat lands förflutna. Jag slogs av Josemarías uttalande att man kan finna Gud i vardagen, och ”vardagen” i hans fall var spanska inbördeskriget. Jag frågade mig: hur kan man finna det gudomliga i ett krig? Men samma fråga kan ställas när det gäller alla grundläggande

utmaningar i livet och sättet att möta dem. Hur besvarar man hat och avvisande eller önskan om hämnd eller rättvisa? Alla dessa valsituationer förstärks i krigstider. Dessa dilemman är på något sätt "drakarna" i filmen: ögonblick i våra liv då vi ställs inför avgörande val som kommer att påverka vår framtid. "Här finns drakar" handlar om mycket olika val som människor gör när de befinner sig i dessa avgörande ögonblick, eller frestelser, kan man säga, och beskriver hur svårt men ändå nödvändigt det är att ta sig ur hat, bitterhet och våld.

Filmen utspelar sig under spanska inbördeskriget, som är typiskt för våld som leder till mera våld, och ett slags våld som inte har någon mening. Inför en sådan scenbild av våld mellan bröder, finns där utrymme för hopp? Roland Joffé – Ja, men det är ytterst svårt. Så många avskyvärda, förfärande handlingar

mellan människor tycks vara omöjliga att förlåta, att befria sig ifrån och att ta sig igenom. Men förlåtelsen är möjlig. Perioderna av våld kan hejdas, som president Mandela i Sydafrika bevisade. Förlåtelsen har varit möjlig för otaliga hjältemodiga i Rwanda, den har erbjudits och mottagits av många modiga palestinier och israeler. Enligt Josemaría är vanliga människor helt i stånd att bli helgon, och jag tror att det var om detta slags förlåtelse han talade. Den gränslösa möjligheten att förlåta är det som ger hopp utrymme. Men priset är högt: man måste ha en djup förståelse av vad det betyder att vara helt och fullt mänsklig, ha en djup känsla av medlidande, och en fast, personlig övertygelse och, ja, ett heroiskt beslut att inte låta sig ledas av hatkänslor utan att bekämpa dem med outtröttlig kärlek.

Handlingen utspelar sig till stor del under spanska inbördeskriget, men hoppar mellan denna bakgrund och 1982. Många generationer är inblandade i berättelsen: det förflutna kastar en skugga över nuet. Det som förenar dem är Robert, en journalist som blivit ombedd att skriva en artikel om Josemaría Escrivá runt tiden för hans saligförklaring (Josemarías saligförklarades 1992 av Johannes Paulus II, övs. anm.). Han upptäcker att hans far Manolo var en barndomsvän till Josemaría och att de var tillsammans i prästseminariet, även om deras liv följde radikalt olika vägar. Robert och Manolo är ovänner, men filmen förenar dem i det ögonblick då den förfärliga sanningen om det förflutna avslöjas. Filmen handlar alltså även om en far och en son och om nödvändigheten att se sanningen i vitögat för att övervinna det som finns mellan dem. Filmen handlar till stor del om

kärlek, om kraften i dess närvaro och om den ofruktbara och förfärande värld vi lever i utan den.

Inbördeskrigen är särskilt förfärliga, eftersom de ställer bror mot bror, familj mot familj. I slutet av spanska inbördeskriget hade en halv miljon dött. Ett inbördeskrig är en mäktig metafor för familjelivet. Liksom i inbördeskrig tar medlemmarna i samma familj parti och går skilda vägar; gammalt groll ger upphov till hat. Vi förlåter inte vår släkting för att ha gjort det ena, vi talar inte med vår far eftersom han har lämnat vår mor, vi talar inte med vår mor därför att hon gett sig av med en annan man, eller vi talar inte med vår son eftersom han valt ett annat yrke än det vi hoppades på. Detta är inbördeskrigen i våra dagliga liv. "There be dragons" handlar om dessa två slags inbördeskrig.

I grund och botten måste vi alla välja mellan att klamra oss fast vid vårt agg eller att finna ett sätt att övervinna det. Man kan se livet som en följd av orättvisor, avvisanden och kränkningar eller ett liv rikt på möjligheter eller tillfällen att besegra dessa drakar genom en oemotståndlig längtan att ersätta hatet med kärlek och kontakt. Många har inom sig en vilja att göra detta hjältemodiga val. De förstår att de inom sig har förmågan att välja att vara fria. De har tillräckligt med karaktärsstyrka att förstå att hatet är ett fängelse. Ingen som hatar kan vara fri. Har vi inte sett så många exempel på detta efter första världskriget? Å andra sidan, när människor väljer att älska, kan en opartisk observatör få denna känsla av frihet, av medlidande, av generositet.

I slutändan konfronteras vi alla med detta val. Även agnostikern och

materialisten Robert uppmanas att välja mellan kärlek och hat, att på ett sätt bekämpa världen genom kärlek, eller som Aline säger, "bekämpa Gud med kärlek".

Detta är vad filmen handlar om för mig. Förlåtelsen tinar upp det som var fruset. Den berör allt mänskligt inom den människa som blivit förlåten och berör allt mänskligt inom den som förlåter. Kärleken uppstår inte smärtfritt och kan inte göra det. Den uppstår inte tillsammans med en känsla av överlägsenhet; den kan bara uppkomma med ödmjukhet och medmänsklighet. Och ändå är dess skönhet mäktig. Den säger: "Ja, gå ut ur dig själv. Tror du att du inte har förmåga att förlåta?" Nåväl, du vet inte om du är förmögen att förlåta förrän du gjort det. Och hur förlåter man? Du förlåter genom att känna med, genom att vara den andra personen, genom att sluta att anklaga

den andre, genom att inte säga ”Jag är bättre än den där personen, jag skulle aldrig kunna göra det där” och utan genom att se på denna person och säga ”Det skulle kunna vara jag”. Det finns alltså rum för hopp, till och med i de mest smärtsamma, tragiska och förfärliga lägen, där hoppet förefaller omöjligt.

Vänder sig denna film till troende eller till icke-troende? Roland Joffé

– ”There Be Dragons” tar tro på allvar. Den tar helighet på allvar. Men dess budskap går långt bortom en religiös publik. Frågan förutsätter en skiljelinje som faktiskt är falsk. Vi lever alla i en orolig värld, vi konfronteras alla med vardagens lidanden och glädjeämnen, och även om vi tolkar denna erfarenhet olika, bor vi ändå i samma oroliga och sönderslitna värld.

Det är en film om troende och icke-troende. Jag blev djupt rörd av

Josemarías tanke att vi alla är blivande helgon, av hans övertygelse att var och en kan tillintetgöra sina egna drakar när allt kommer omkring. Jag hoppas att alla som ser denna film kommer att se sina strider mot sina egna drakar i den och att de, liksom han, kommer att erkänna att ett helgon aldrig blivit heligt utan att ha kämpat.

Filmen handlar också om olika former av kärlek. Ildikos kärlek till Oriol är en slags kärlek. Hennes lidelsefulla önskan att göra världen bättre är en annan form av kärlek. Manolos kärlek till Ildiko är ytterligare en annan slags kärlek, fastän den är fjättrad vid svartsjuka och avoghet. Den kärlek som Manolo längtar efter och till slut får är ytterligare en mycket speciell kärlek. Dessa olika typer av kärlek förenas som ett spindelnät, sammansatt av individuella trådar, och varje tråd tycks vara skild från de andra, men

sedan slår det oss att de utgör en del av ett större sammanhang, att de hör ihop och når samma punkt, samma mittpunkt. I slutet leder alla dessa olika trådar av kärlek, som tycks vara så olika, till denna grundläggande fråga: "Är denna kärlek större än egenkärleken?" Det är en betydelsefull fråga. Och mycket politik i början av 1900-talet handlade om detta. Likväl ställer den en annan fråga, som är ytterst komplex. Om denna lidelsefulla kärlek grundas på ett ideal, eller en idealisering, om den endast godkänner en modell av mänskligt beteende, hur kan den undvika att glida in i fanatism eller ondska? Alltsedan upplysningen har detta varit en huvudfråga. Många omänskliga gärningar har begåtts i kärlekens namn. Jag anser att det bara genom att förstå det tragiska faktum att alla människor kan göra fel och alla mänskliga företag kan gå fel som vi kan finna en väg att förstå

denna djupa empati, denna känsla att vi är ett med de andra, som göra oss fria från det onda och dess kretslopp av våld utan befrielse.

Det är inte en katolsk film, men den behandlar ett viktigt tema i den kristna teologin och i alla kristna kyrkor, liksom i många andra religioner. Alla religioner förstår att människor i sina relationer med varandra gör gudomliga val, val som djupt berör andra och världen omkring dem. Denna sammankoppling utgör grunden för kärlek – det vi gör för eller mot andra berör både oss och dem, eftersom vi alla hör ihop.

ZENIT

.....

kriget-och-den-helige-josemaria-escriva/
(2026-02-22)